

Brukerstyrt ungdomskulturhus i 25 år

Til alle brødre og søstre som driver, bruker og gir liv til X-Ray,

Tusen takk for alt dere gjør. Oslo er verdens beste by – fordi vi har alle typer mennesker. Dere bidrar til å gi verktøy til ulike mennesker. Verktøy som dans og musikk. Rap og sang. Glede og selvtillit. Håper dere en dag vil lære meg å danse og rappe som dere.

Kamzy Gunaratnam,

Varaordfører i Oslo

ET ANNERLEDES UNGDOMSKULTURHUS

Da jeg ble spurt om å lage et jubileumsskrift i anledning X-Rays 25-årsjubileum, var min første tanke: *Ja, dette har jeg virkelig lyst til å gjøre!* X-Ray fortjener oppmerksomhet for det arbeidet som er gjort, og de fortjener å bli løftet fram for sitt engasjement for ungdom, kultur og inkludering. Det er mange som kjenner det indre livet på X-Ray bedre enn meg. Dette innenfraperspektivet kan jeg derfor ikke konkurrere med, men forhåpentligvis kan mitt utenfra-blikk bidra til å se sette virksomheten ved X-Ray inn i en større sammenheng.

Jeg har kjent X-Ray siden etableringen for 25 år siden. Som forsker på innvandring og integreringsspørsmål har jeg hatt flere prosjekter i samarbeid med X-Ray og det som var forløperen til X-Ray: Innvandreringdomsprosjektet i Oslo tidlig på 1990-tallet¹. Jeg har vært nysgjerrig på hvordan X-Ray i alle disse årene har greid å skape et tilbud *av ungdom, for ungdom*.

Dette er et brukerstyrt hus der ungdom får dyrke og videreutvikle interesser innen kunst og kultur. Samtidig er det et sted der ungdom får utvikle seg som mennesker og medmennesker. X-Ray stiller krav, men X-Ray gir også mye tilbake i form av et inkluderende fellesskap og et trygt sted å utvikle egne ferdigheter. Flere av dem som har vært aktive på X-Ray er i dag kjente kulturarbeidere innenfor ulike sjangre. For de fleste har likevel huset først og fremst vært et sted der ungdom får utvikle ferdigheter og dyrke interesser i fellesskap med andre ungdommer. Flere av dem jeg har snakket med beskriver X-Ray som *home away from home*. De har dratt hjem for å sove, men tilbrakt all sin fritid på X-Ray. For andre har X-Ray vært et sted der du tar danseklasser, låner studio for å produsere egen musikk, bruke øvingslokaler eller deltar i prosjekter.

X-Ray er alt det et ungdomstiltak må være: Det er rusfritt og det har et verdisett bygd på inkludering og deltakelse. Men X-Ray er så veldig mye mer. Noen av ungdommene har beskrevet det som et sted med *gummirammer*. Jeg synes det er et godt begrep. Det sier noe om fleksibilitet innenfor noen rammer. Når nåværende og tidligere brukere av huset snakker om en egen *X-Ray spirit*, handler det både om energien som kjennetegner huset og om en grunnholdning preget av likeverd. På X-Ray er det nulltoleranse for alle former for diskriminering. Det gjelder enten

¹ Se rapporten *Jeg vil også ha en framtid i Norge* (Eigil Jakobsen (red.), SINTEF 1993).

vi snakker om kjønn, seksuell legning, funksjon, etnisitet eller religion. Dette er like selvsagt som at stedet er rusfritt og brukerstyrt.

For å kunne skrive dette heftet har jeg snakket med mange som har eller har hatt tilknytning til X-Ray. Jeg vil først og fremst trekke fram ungdommene og ungdomslederne – både nåværende og tidligere brukere av huset. Jeg har også snakket med kulturarbeidere som gir X-Ray mye av æren for at de er der de er i dag. I arbeidet med dette jubileumsheftet har Nastaran Marie Kowkabi vært en viktig samtalepartner. Tusen takk til alle som har stilt opp. En særlig takk til Farooq Farooqi og Cliff Moustache som har ledet huset i alle disse 25 årene.

Gratulerer med 25-årsdagen – og lykke til med mange aktive og kreative år framover.

Trondheim/Oslo, oktober 2019

Berit Berg

X-Ray fortjener oppmerksomhet for det arbeidet som er gjort, og de fortjener å bli løftet fram for sitt engasjement for ungdom, kultur og inkludering.

INNHold

Et annerledes ungdomskulturhus.....	3
Ungdom som bærer på en drøm	7
Det trengs ildsjeler	11
Dette er en juvel!.....	15
Ungdommene må møte raushet.....	19
Musikk, dans, teater – og mye mer	23
«Er det plass for meg?»	29
Empowerment.....	33
X-Ray åpnet en veldig stor dør	35

ISBN: 978-82-7570-608-7 (Web)

Forfatter: Berit Berg, NTNU Samfunnsforskning

Grafisk design og produksjon: Hege Hovd, NTNU Grafisk senter

Alle foto er innhentet med tillatelse fra X-Ray

The Hundreds

UNGDOM SOM BÆRER PÅ EN DRØM

X-Ray markerer i 2019 sitt 25-årsjubileum som ungdomskulturhus i Oslo. Det er 25 år med kulturarbeid, barn- og ungdomsarbeid, inkluderingsarbeid og brukerstyring. Dette er på mange måter et annerledes ungdomstiltak. Her har ungdommer nøkler til huset, og husstyret, der ungdommene er i flertall, er X-Rays høyeste organ. Dette er derfor ikke bare et tiltak for ungdom, men et tiltak med og av ungdom. Grunnholdningen er at *alle ungdommer er en ressurs*. Ungdomskulturhuset ble opprettet av bydel Grünerløkka i 1994, med støtte fra Barne- og familiedepartementet. Målet var å gi ungdom et sted hvor de kunne få muligheter til å utvikle sine kunstneriske interesser. På X-Rays hjemmeside presenterer X-Ray seg som et rusfritt tilbud til barn og unge fra Oslo og omegn. De fleste som bruker huset er ungdom i alderen 13-25 år, men huset stenger ikke dørene for brukere som sprenger den øvre aldersgrensa. Det er også tilbud til barn helt ned i femårsalderen. Ofte er dette yngre søsken av ungdommer som allerede benytter X-Ray. Dette er noe av bakgrunnen for at det er startet en barnegruppe i dans (for barn fra 4 år og oppover) som har utviklet seg til å bli en av de mest besøkte aktivitetene ved huset. Mer enn 90 prosent av dem kommer fra bydelen.

Huset er første og fremst kjent som et sted der ungdom med interesser for kunst og kultur – i bred forstand: dans, musikk, multimedia, teater, sport og mye mer. Hit kommer ungdommer som spiller i band og trenger øvingslokaler, her kommer ungdommer som liker å danse og vil lære mer om ulike dansestiler. Her kommer ungdommer som vil gjøre noe aktivt innen kunst og kultur – sammen med andre ungdommer. Mange av dem som har vært aktive på X-Ray er i dag kjente artister nasjonalt og internasjonalt, som for eksempel Samsaya, Juice Crew, Hip-hop grupper som Quick og Madcon, og danseren Adil Kahn for å nevne noen. Ellers som mange uttrykker: *Dette har jeg fått til fordi jeg har vært på X-Ray*. Det handler om å gi ungdommer muligheten til å utvikle seg eller som det står på X-Rays hjemmeside:

Vi møter ungdom som bærer på en drøm. Denne drømmen er vi mer enn villig til å være med å utvikle, veilede, skape og ikke minst se dem leve ut.

For mange har X-Ray vært et springbrett for en profesjonell karriere innen musikk og dans. Det har vært et sted å utvikle talenter, følge drømmer og møte andre som er interessert i det samme som deg. X-Ray har helt siden starten samarbeidet med profesjonelle innen dans,

musikk og teater. Profesjonaliteten er uten tvil en del av det som har gjort X-Ray til en suksess. Det gjelder også prosjekter som «Er det plass for meg?» Målgruppa er ungdommer som har ulike former for funksjonsnedsettelse. Dette er en gruppe ungdommer som ofte faller utenfor de ordinære ungdomstilbudene. Det startet med «Inkluderingsdansen» og ble etter hvert utvidet til et bredt tilbud til ungdom med behov for spesiell tilrettelegging. Gjennom prosjektet ønsker man å skape et tilbud til en gruppe som faller utenfor tradisjonelle fritidstiltak eller et ekstra tilbud på siden av andre aktiviteter. Her deltar ungdommene i ulike kunstaktiviteter. Målet er å utforske ulike kunstneriske uttrykk og øke livskvaliteten til kunstinteressert ungdom med behov for individuell tilrettelegging. Viktige stikkord er *mestring, deltakelse og inkludering*. På hjemmesiden presenteres aktivitetene på denne måten:

Ungdom i Oslo som har interesse for dans, musikk, multimedia, teater, produksjonsteknikker og organisasjonsvirksomhet, kan komme hit og få kvalifisert tilbud og hjelp til å drive hverandre videre. Ungdommer som vil spise sammen, møte en voksen, eller bare ha leksehjelp kan også benytte X-Ray. Det er åpent for alle, og skreddersys av ungdom for ungdom med ønske om å delta i en av gruppene.

Ungdomskulturhuset og ledelsen har i mange år høstet mye positiv omtale i media, og har utbredt samarbeid med mange aktører både i offentlige og frivillig sektor. Under omtale av Oslo World Music Festival benyttes begrepet generasjon X-Ray¹ med henvisning til kulturhuset.

X-Rays leder gjennom mange år, Farooq Farooqi, fikk utmerkelsen «Årets forbilde»² i 2008 for sitt mangeårige arbeid på X-Ray. I juryens begrunnelse legges det vekt på at han gjennom sin jobb og på frivillig basis har gjort en stor innsats for ungdommer i mer enn 30 år:

Måten han har organisert dette arbeidet på har bidratt til demokratiutvikling blant ungdommer. Ved siden av å være koordinator for X-Ray, har han også engasjert seg i andre ungdomsgrupper ved å gi råd og praktisk bistand. Hans innsats har bidratt til å bringe ungdom sammen på tvers av nasjonaliteter. Hans arbeid og tålmodighet har inspirert mange ungdommer til å ta ansvar for sin egen situasjon. Dette er et viktig ledd i integrering i et langtidsperspektiv.

¹ <http://www.osloworld.no/nyheter-2013/generasjon-x-ray/>

² Leder ved ungdomshuset og initiativtaker Farooq Farooqi fikk prisen «Årets forbilde» for sitt arbeide med X-Ray i 2008

Farooq Farooqi er en beskjeden mann og understreker at prisen må deles med mange. X-Ray er et kollektivt prosjekt der alles innsats er nødvendig for å nå resultater. Det er likevel liten tvil om at Farooq har spilt en sentral rolle i dette arbeidet. En som har spilt en viktig rolle for X-Rays kunstneriske arbeid, er Cliff Moustache. Han har helt siden starten vært primus motor for teater- og kulturarbeidet ved X-Ray og fikk i 2019 fikk Oslo kommunes kulturpris. Prisen ble i første rekke gitt for hans arbeid som kunstnerisk leder for Nordic Black Theatre, som dramatiker og regissør i Artists for Liberation, men også for å være rollemodell og inspirator for barn og unge med minoritetsbakgrunn. Som det står i begrunnelsen for prisen:

Moustache har vært en viktig rollefigur for mange igjennom sitt mangeårige kunstneriske arbeid i Oslo og dessuten satt tydelige spor ved å prege det mangfoldige Oslo vi har sett vokse fram de 30 siste årene.

Samarbeidet mellom Farooq og Cliff blir av både nåværende og tidligere brukere av huset løftet fram som en suksessfaktor for X-Ray – eller som flere sier: *Uten dem ville det ikke vært noe X-Ray*. De bidrar på hver sin måte til å gjøre X-Ray til et sted der ungdom tas på alvor og får utvikle seg – sammen med ungdommer fra et mangfoldig Oslo. Stedet har hatt betydning for mange hundre enkeltpersoner, men også for en hel by. I tillegg har X-Ray inspirert kommuner over hele landet til å tenke «ut av boksen» – eller som en som i mange år var gruppeleder på huset: *Gi ungdom ansvar og de tar ansvar!* X-Ray framstår som et sted med reell ungdomsstyring. Ungdom lærer å ta ansvar gjennom å bli gitt ansvar.

A black and white photograph of a man wearing a dark baseball cap and a dark V-neck sweater with a white trim. He is standing in front of a wall covered in graffiti. A large, stylized graffiti piece of a person's face with glasses is prominent on the left. To the right, there is a sign that says 'X-ray' and 'Ungdomskulturh Bydel Grünerløkka'. Below the sign is a small, square, metallic object, possibly a fire alarm or a sensor. A yellow speech bubble with a black outline is positioned above the man's head, containing text in Norwegian.

Ungdom lærer å ta
ansvar gjennom å bli
gitt ansvar.

- Farooq

DET TRENGS ILDSJELER

X-Rays historie handler om ungdommer i bydel Grünerløkka som på 1990-tallet trengte et sted der de kunne utvikle sine interesser. Dette er kortversjonen, slik det er formulert på X-Rays hjemmeside. Hvis vi spør noen av dem som var med fra starten, skjønner vi at det bak denne kortversjonen har vært en lang prosess og en hard kamp for å få etablere et selvstyrt, byomfattende, kommunalt ungdomskulturhus. Sentralt i dette arbeidet var Elisabeth Appa Beveney, som var bydelsdirektør på Grünerløkka i 18 år. Hun var inspirert av arbeidet med Community Centers i England og tok med seg mange av ideene derfra. Som hun sier det: *Ungdom må jobbe med noe de er interessert i, noe de kan. Og de som vet dette best er ungdommene selv.* For Elisabeth var dette et grunnleggende etisk standpunkt. Men som hun sier videre: *Det nytter ikke å bruke «vanlige ansatte» til dette. Det trengs ildsjeler. I tillegg trengs det støtte i systemet.*

Elisabeth tok på denne tiden over ungdomstjenesten i bydelen. Dette ga henne et visst handlingsrom, selv om hun ikke legger skjul på at det oppover i systemet var mange som var skeptiske til hennes tanke om et brukerstyrt ungdomskulturhus. Hun fikk med seg Farooq fra Grünerklubben der også de og de nasjonale klubbene i bydelen holdt til.

Farooq har vært med helt siden starten. Han drev med pakistansk musikk. Også Cliff Moustache har vært med siden starten. Han drev med teater og var aktiv i Antirasistisk senter og Artists for Liberation. Noe av suksessen er samarbeidet mellom Cliff og Farooq. De er veldig forskjellige, men respekterer og utfyller hverandre. Cliff var den sentrale personen i alt det kulturelle arbeidet. Sammen har de greid å skape et tilbud som fikk ungdommer som tidligere han hang på Oslo City til å velge X-Ray framfor sentrumsgatene.

Cliff ble ansatt etter forslag fra ungdommene. De var inspirert av hans arbeid med film og teater. Han var kjent fra teatergruppa Arawak og fra arbeidet i NON fighting generation. Etter hvert vokste det også fram lederpersoner blant ungdommene. En klar tanke bak var å stoppe ungdommene fra å gå gatelangs i sentrumsgatene – å skape et stoppunkt før de krysset Akerselva.

X-Ray er som en flyplass ... De må finne ut hvor de vil – hva som er deres destinasjon. Det er en viktig forskjell på oss og en fritidsklubb. Når ungdommene finner ut hva de vil, kan de jobbe i timevis. Ungdommene må møte honning. De må møte raushet – ikke et rigid system

... De må møte folk som stiller opp for dem.

Cliff er opptatt av at mange av ungdommene kommer til X-Ray for å finne seg sjøl. *Bråkmakere lærer å kanalisere engasjementet sitt på en positiv måte.* En fellesnevner i det Cliff og Farooq snakker om er filosofien som ligger bak. Det er en felles holdning. Det startet med at de skulle søke om nye lokaler til Grünerklubben – til et diskotek. Men det ble ikke noe diskotek. Det endte med teatergruppa Arawak og NON fighting generation som flyttet inn sammen med Grünerklubben. Ungdommene bidro med oppussing.

Ungdommene følte at det var deres hus. Det var de som bestemte navnet: X-Ray - røntgenbilde. Du ser tvers igjennom. Det skal være gjennomskiktig.

Det er et mangfold av ungdommer som bruker X-Ray. Her er det ikke noe «oss og dem» verken når det gjelder etnisk bakgrunn, religion, oppvekst eller familiesituasjon. Noen trenger et trygt sted å være for å ta ut sitt potensial. Andre har behov for et sted der de lærer å være en del av en gruppe og får trening i å tenke kollektivt. Alle som er på X-Ray er her for å utvikle ferdigheter innenfor noe de er brenner for.

Både nye og gamle brukere og samarbeidspartnere understreker betydningen Farooq og Cliff har hatt for utviklingen av X-Ray.

Når mange beskriver X-Ray som *Home away from home*, er det blant annet dette de tenker på. Det er en del av det som beskrives som egen *X-Ray spirit*. Dette uttrykket går igjen – enten det snakkes om inkluderende og omsorgsfulle ledere, eller det er snakk om hvordan ungdommene behandler hverandre. Et tema som folk utenfra ofte er opptatt av er forholdet mellom minoritet og majoritet. På X-Ray er ikke dette noe tema. Her er ungdom ungdom. Eller som tidligere medlem og bruker av huset sier:

På X-Ray er ikke etnisk bakgrunn viktig. Det er helt fjernt å snakke om minoritet/majoritet. Da har du ingen forståelse for hvordan jordkloden er. Hudfargen betyr ikke en dritt.

På X-Ray er det nulltoleranse for rasisme og alle andre former for diskriminering. Dette kommer til uttrykk i hva de gjør, hvem de samarbeider med og hvordan de behandler hverandre. Brudd på dette sanksjoneres. Det skal være trygt for alle på X-Ray – uansett hvem du er.

Bråkmakere lærer å
kanalisere engasjementet
sitt på en positiv måte.

- Cliff

DETTE ER EN JUVEL!

Jarl Solberg, lederen for Nordic Black Theatre omtaler X-Rays ledere som pionerer når det gjelder å se ungdommene. Han beskriver X-Ray som noe veldig mye mer enn en ungdomsklubb:

Dette er et veldig avansert ungdomshus. De tar sjanser, viser tillit. Det er viktig med tydelige ledere som heier folk fram. De ikke bare tåler det som skjer – de elsker det. Det er noe med energien ... X-Ray er kulturarbeid, barne- og ungdomsarbeid, inkluderingsarbeid ... Dette er en juvel!

En annen som i mange år var en aktiv bruker av X-Ray er opptatt av spennvidden i tilbud. For mange har dette vært et springbrett for en profesjonell karriere, men for de fleste har X-Ray først og fremst vært et sted der de har fått utvikle et talent og dyrke egne interesser, samtidig som de har fått utvikle seg som mennesker.

Mange har blitt stjerner og er i dag internasjonalt kjente artister og utøvere. Men de startet her - på X-Ray. Ungdommene som kommer i dag blir starstruck når de ser de som har blitt stjerner internasjonalt. Men dette er også et lavterskeltilbud for barn og unge. Det er forebygging, tidlig innsats.

Spennet mellom lavterskel og forebygging på den ene siden og profesjonell karriere på den andre, kan høres umulig å kombinere. Men dette får de altså til. Noen av forklaringen ligger nok i det en som kjenner stedet godt sier:

Uten Cliff og Farooq ville ikke dette stedet eksistert. De er mentorer, de er laid-back, ledelse, de har forventninger, rettferdige. Det går an snakke med dem. Ingen problemer er for store til ikke å kunne løses. De har fått ungdommer ut av fengsel. F og C gir ikke slipp. De har sinnssykt store nettverk. Et eksempel: Jente som hadde vært utsatt for gruppevoldtekt. X-Ray var derfor henne i fire år. De sto på hodet for denne jenta. Hjalp henne videre, skapte trygghet.

Det handler om å ikke slippe taket. I tillegg handler det selvsagt om at X-Ray helt fra starten har hatt en tydelig verdimeessig forankring, de har hatt dyktige og tydelige ledere som har turt å la ungdom bestemme, og de har samarbeidet tett med profesjonelle kulturarbeidere. X-Ray framstår som et ungdomskulturhus med reell ungdomsstyring. Husregler som er laget av ungdommene. Det er absolutt nulltoleranse for rus, og de som gjør seg tilliten verdig får utdelt nøkkelkort. Ungdomsstyre ble blant annet illustrert under hus-styremøtet der man må være

under 25 for å ha stemmerett. Er man over 25 år kan man delta, men ikke stemme. Opptak av nye medlemmer foregår ved at potensielle medlemmer må presentere seg og fortelle hvorfor de ønsker å bli medlem. De må si noe om sine behov - for eksempel behov for øvingsrom - og gjerne synge, danse eller vise noen av sine kvalifikasjoner. Søkeren må vente på gangen til husstyret har tatt en beslutning. Ofte blir nye medlemmer møtt med klapp og jubel. Når søkere blir avvist, handler det som regel om kapasitet. Enten er det grupper som allerede er fulle, eller det kan være studio og øvingslokaler som ikke har kapasitet til å ta inn flere. Men når dette skjer (noe som ikke er så ofte), blir ungdommene oppfordret om å søke på nytt seinere.

Ungdommer vi har snakket med understreker betydningen av at ungdommene får bestemme selv. Følgende knippe med uttalelser sier noe om det særegne ved X-Ray:

Vi har reelt ungdomsstyre – det er det som skiller oss fra andre ungdomsklubber!

Det er annerledes her enn andre plasser fordi vi gjør noe. For eksempel ved andre fritidsklubber så kan alle ha tilgang også er det noen som ødelegger ... Da detter de som er igjen litt ned. Men på X-Ray må du vise at du virkelig vil!

På X-Ray er vi mot mobbing, og hvis du gjør noe galt blir du rett og slett utvist.

Du må være seriøs, må ha en plan for å være her.

Det er selvsagt ikke uten konflikter, men da må man bare fikse det! Det er regler ved huset og absolutt nulltoleranse for rus. De betrodde får nøkkel, men her må man gjøre seg fortjent. Det er ganske transparent her – du må delta eller så mister du kortet.

Det å få nøkkel til huset er et symbol på at du har både tillitt, kompetanse og status. De ansatte forteller at mange var svært skeptiske til at ungdommer skulle utstyres med nøkler til et hus fullt av dyrt utstyr, men *det funker fordi det er basert på gjensidig tillitt!*

På X-Ray får du anerkjennelse og inspirasjon. Folk bidrar i hverandres grupper. Noen lager beats som andre kan lage låter på. Folk kommer hit for å ha workshops. De legger igjen mye. Du lærer å jobbe med prosjekter. Tidsplaner, økonomi, logistikk ... Du får hjelp til å forberede audition. Det gir pondus. Det sitter i ryggraden etter hvert. Første gang er det kjempestress, så sitter det etter hvert.

Det er mange som formidler det samme bildet og uttrykker takknemlighet over det de har fått være med på. X-Ray er et sted å være, men det er kanskje først og fremst et sted å lære.

**Vi møter ungdom som bærer på en
drøm. Denne drømmen er vi mer
enn villig til å være med å utvikle,
veilede, skape og ikke minst se
dem leve ut.**

UNGDOMMENE MÅ MØTE RAUSHET

Styring kan foregå på mange nivåer og handle om både smått og stort. Men uansett hva det handler om, så er ungdommenes styringsrett viktig. Ifølge Elisabeth kunne ungdommene bruke tre uker på å bestemme hvilken TV de skulle kjøpe. *Farooq klarer å ta ungdommene gå veien. Farooq har en engels tålmodighet. Farooq selv sier det på denne måten:*

Det er ungdommene som styrer huset, det er de som må ta avgjørelsene. Vi kan hjelpe dem hvis det blir vanskelig, men i utgangspunktet skal ungdommene selv styre.

I tillegg til at ungdommene lærer mye om demokratiske prosesser og styring foregår det også mye utveksling av informasjon og uformell læring. «Gamle stjerner» kommer og har workshops eller seminar med ungdommene, og alle vi snakker med uttrykker stolthet av å være en del av ungdomshuset! Ungdommene skryter også av de voksne ved huset, og det går fram at selv om det er ungdommene som skal bestemme er det godt å ha voksne rundt seg. En av ungdommene sa det slik:

Man trenger ikke lange samtaler hver gang, men et smil og et hei! (...) Vi kan lære så mye av å snakke med dem, for eksempel om hvordan man kan starte ungdomssparing på banken osv.

Ungdommene må møte raushet – ikke et rigid system. X-Ray handler om en filosofi – en holdning. Ungdommene må møte folk som stiller opp for dem. X-Ray er som en flyplass. Ungdommene må finne ut hvor de vil, hva som er deres destinasjon. Det er en viktig forskjell på oss og en fritidsklubb. Når ungdommene finner ut hva de vil, kan de jobbe i timevis.

Vi ønsket et sted som var selvstyrt. Vi dro rundt i landet, snakket om NON fighting generation. Etter Romsås-drapet trente vi kampsport med ungdommene, mekla, fikk ungdommene ut av Young Guns. Vi ble en nøytral sone mellom flere miljøer. A- og B-gjengen. Ledere som var fettere, kjent fra nabolaget. De var ikke gjenger før ungdommene gjorde dem til det. Før var det gjensidig respekt.

X-Rays rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet ble lagt merke til, og i 2002 ble Dancing Youth tildelt Regjeringens kriminalitetsforebyggende pris. Prisen deles hvert år ut til en vinner som har iverksatt tiltak og lykket med å forebygge eller minske kriminalitet. Prisen ble delt ut av daværende justisminister Einar Dørum. I forbindelse med prisutdeling ble det arrangert konsert på Cosmopolite, der Kronprins Håkon var til stede.

Lista over utmerkelser for arbeidet på X-Ray er lang. Det har også vært en rekke besøk av statsråder og statsministere som har kommet for å lære mer om X-Rays arbeid innenfor både kriminalitetsforebygging, antirasistisk arbeid og kulturarbeid. I 1998 kom kommunalminister Ragnhild Queseth Haarstad på besøk i forbindelse med regjeringens arbeid med Handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Året etter var statsminister Kjell Magne Bondevik på besøk for å snakke om jobb, framtid og ungdommenes erfaringer med politiet, og enda noen år senere holdt NON fighting generation foredrag om rasisme og vold på skoler i Oslo og omegn.

A yellow line art design consisting of several abstract, wavy, and irregular shapes. One shape is in the top left corner, another is in the bottom left, and a long, thin shape stretches across the bottom right. The background is a solid dark gray.

X-Ray

– røntgenbilde. Du ser tvers
igjennom. Det skal være
gjennomsiktig

MUSIKK, DANS, TEATER – OG MYE MER

Dans har helt siden starten vært en sentral del av X-Rays virksomhet. Gruppa Dancing Youth ble etablert tidlig, og ut fra denne har det grodd fram nye grupper. En av dem er Floorknights som har eksistert siden 1999 og var en av de første i Norge innen det som beskrives som *urban dans*. Direkte oversatt betyr Floorknights «gulvets riddere» – et navn som passer godt på en gruppe som har deltatt i en rekke både nasjonale og internasjonale konkurranser og ble norgesmestere i breakdance i 1999, 2001 og 2016. I tillegg til breakdance eksperimenterer de med forskjellige dansestiler som ofte kombineres med teaterinspirerte uttrykk og akrobatikk. I forbindelse med 20-årsjubileet skrev Vega Scene følgende på sin hjemmeside:

Floorknights er Norges mestvinnende crew, og har vært en viktig brikke i landets kulturelle mangfold siden stiftelsen i 1999. Bybildet har vært preget av den energiske gruppa i årevis, med utallige opptredener på små og store arenaer; fra hundretusener på VG-lista på Rådhusplassen til lokale arrangementer på fritidsklubber i hele byen. Mange kjenner også navnet fra «Norske Talenter», der crewet kom på 2. plass i 2010.

I likhet med de andre gruppene på X-Ray er Floorknights opptatt av å være forbilder og bidra til å utvikle barn og unge. Her handler det ikke bare om å utvikle nye talenter, men om å bidra til et positivt ungdomsmiljø. For å utvikle dansemiljøet i Norge, har Floorknights arrangert flere konkurranser, der alle stiller opp gratis og pengene går til et godt formål.

Når gamle og nye medlemmer skal beskrive Floorknights understreker de at gruppa er noe mye mer enn en ren dansegruppe. Det er et sted der folk tar vare på hverandre og hvor de eldre danserne blir forbilder for de unge. Ungdommer som har opplevd mye kaos rundt seg blir mer konsentrert og fokusert når de får delta på noe de er interessert i, og ungdommer med lite selvtillit kan oppdage nye talenter hos seg selv. En av de som har vært med i gruppa i mange år sier det på denne måten:

Breakdance handler om å dele personlige historier. Du både får og gir. Folk viser omsorg for hverandre. Det er som en familie du ikke kan snu ryggen til.

X-Ray er et ungdomskulturhus som stadig endrer seg. Nye grupper oppstår, noen legges ned, mens andre går fra å være en gruppe på X-Ray til å starte en profesjonell karriere. Det gjelder for eksempel Dancing Youth, som i dag jobber profesjonelt og har tatt navnet Create. I 1999 vant de flere talentkonkurranser. De samarbeidet tett med Nordic Black Theatre. I dag står de godt på egne bein, noe som er helt i X-Rays ånd.

Helt fra jeg var liten har jeg hatt en drøm om å danse. Foreldene mine var imot det, men en lærer på skolen oppfordret meg til å begynne – og hun klarte å overtale foreldrene mine. Jeg ble kjent med folk. Venners venner drev hiphop-gruppe i Oslo. Jeg kom på audition på X-Ray, ble tatt opp og begynte å danse masse. I 2010 spurte Cliff meg om jeg ville komme på audition for en rapversjon av Romeo og Julie. Det var et samarbeid med Filharmonien – 100 musikere mens vi danset hiphop. Jeg gikk på auditioner for musikal og har levd av dette siden 2012. Etter hvert har moren min akseptert mitt valg. Det startet på X-Ray. Her fikk jeg mot til å forfølge min drøm. Jeg lærte å ta ansvar og bli disiplinert.

Huset skal være et springbrett. Hvis grupper har forutsetninger for å gjøre en profesjonell karriere, er det noe som ikke bare blir akseptert – det skaper stolthet. De som har tatt med seg aktiviteter ut av huset vet også veldig godt hva X-Ray har betydd for egen karriere. Når det skal være konserter eller forestillinger, er X-Ray med og gir arrangementene sitt stempel, og motsatt: Grupper får drahjelp gjennom å bli markedsført på X-Ray. Det tette samarbeidet mellom X-Ray og ulike profesjonelle grupper har bidratt til at X-Ray oppfattes som en seriøs samarbeidspartner. X-Ray står for noe, samtidig som det er takhøyde. Et eksempel på samarbeid med profesjonelle, er samarbeidet med Josef Yohannes fra Urban Legend. Han har ikke selv vært aktiv på X-Ray, men har vært rundt både på ungdomsskoler og X-Ray arrangert det han kaller «Drømmeuka». Her får ungdommene være superhelter. Som han selv sier: *Alt er mulig man har tro på seg selv og er et godt menneske.* Drømmeuka starter med at han forteller sin egen historie – en historie om mye motgang:

Ungdommene blir litt starstruck. Jeg sier til dem: Når jeg får det til, greier dere det også. Slogan for prosjektet er «Keep on walking».

Drugfree Zone
Kubaparken

SALTO

CE84205

Urban Legend og Josef er stor internasjonalt. Han har samarbeidet med Malala, han har striper i USAs største aviser, han har vært Nelson Mandela-ambassadør – for å nevne noe. Han følger sitt eget slagord og har nye planer. Det nye nå er at han har utviklet en egen skoleperm for 1.-10. klasse der elevene får utvikle sin egen superhelt. Josefs prosjekt er på mange måter i X-Rays ånd og kan stå som et eksempel på hvordan X-Ray greier å etablere samarbeid med personer som kan fungerer både som inspirasjonskilder og forbilder.

Utover på 2000-tallet skjedde det flere ting. Ungdomsklubben ble avviket, og huset ble åpnet for flere nye aktiviteter. Et eksempel er alternativ julefeiring som ble startet for å gi ungdommer som ikke pleier å feire jul et tilbud sammen med sine familier. I 2003 ble det startet åpen internett-kafe for ungdommer som ikke deltar i gruppevirksomhet eller andre aktiviteter. Gjennom dette ble X-Ray tilgjengelig for ungdommer som ikke bruker huset ellers. I 2004 startet Abraco Norges første RnB Dancehall Festival i regi av X-Ray. Arrangementet var en blanding av bidrag fra etablerte artister og ungdommer fra X-Ray. Festivalen brukte ulike arenaer: X-Ray, Fabrikken og Vulkan – alt sammen i området rundt Brenneriveien, der X-Ray holder til. I 2007 arrangerte X-Ray Party in the Park i Birkelunden. Målet var å gi kulturopplevelser til bydelens beboere – både unge og gamle. Året etter var det Sommersplash på Rådhusplassen – et samarbeid med Oslo filharmoniske orkester.

Kombinasjonen av hiphop og symfoniorkester viser noe av spennvidden i det X-Ray står for. Her er det meste mulig. Det handler både om å utfordre, og det handler om takhøyde – blant annet for ulike musikk- og uttrykksformer. Et eksempel er ungdommer som ville starte metall-band trengte øvingslokaler. De hadde blitt tipset om at X-Ray kanskje kunne hjelpe dem. De var spent på reaksjonen i et musikkmiljø som kanskje først og fremst er kjent for RnB og andre lignende musikkuttrykk, men de ble godt mottatt. I flere år øvde de på X-Ray hver tirsdag. I dag er ungdommene blitt voksne og har funnet øvingslokaler andre steder. Men de glemmer aldri den betydningen hadde de første årene.

I serien av nye ting som har kommet til etter hvert må vi nevne nattbasketen. Dette var et initiativ rettet mot 7. klassinger i bydelen for at de skulle bli kjent med hverandre før de begynte på ungdomsskolen. Dette er et eksempel på et initiativ langt utover det X-Ray tradisjonelt har jobbet med, men som bidrar til å gjøre X-Ray kjent i bredere grupper i bydelen. Det er en aktivitet mange ungdommer liker å holde på med, og at det ble arrangert på kveldstid gjorde det sikkert ekstra attraktivt. En annen ting som også er trukket frem er turene til Norefjell, hvor mellom 50 og 60 ungdommer pleier å delta. For dem som har vært aktive i husstyret blir styreseminarene trukket fram. Som en sa: *Dette var helt i Einar Gerhardsens ånd*. På disse seminarene lærte de mye om det å arrangere møter – alt fra møteledelse, å holde innlegg, skrive referat og mye mer. For de fleste var dette en ny verden. Men som alle andre hytteturer var det først og fremst sosialt, og en måte å bli bedre kjent med hverandre. Eller som en sa: **Det var kulturbygging!**

«ER DET Plass FOR MEG?»

Aktivitetene på X-Ray er åpne for alle ungdommer – enten de bor i bydelen eller andre steder i og rundt Oslo. Men for at dette skal bli et reelt tilbud til alle, må de som har behov for spesiell tilrettelegging bli møtt med noe ekstra. Hvis du har en funksjonsnedsettelse er det ikke like enkelt å bare droppe innom og søke medlemskap. Det kan handle om at du er avhengig av følge fordi du har en fysisk begrensning, eller det kan handle om at du har sosiale eller kognitive utfordringer. Denne erkjennelsen ble starten på flere prosjekter under overskriften «Er det plass for meg?»¹ De fleste av ungdommene som deltar i prosjektet er rekruttert gjennom ansatte ved X-Ray, lærere ved samarbeidsskolene, korps, Dissimilis eller gjennom personlige nettverk.

Til forskjell fra andre prosjekter og tilbud ved X-Ray retter dette prosjektet seg spesifikt mot ungdom som har spesielle behov og derfor trenger individuell tilrettelegging. Tanken bak er først og fremst et ønske om å tilby ungdommer med behov for individuell tilrettelegging *arenaer for ulike kunstaktiviteter*. Målet er å skape permanente arenaer for utvikling innenfor kunstaktiviteter som teater, dans, tekstutvikling og litteratur. På lang sikt er målet at dette skal bli en base for utdanning og arbeidsmuligheter. Gjennom å utforske ulike kunstneriske uttrykk sammen med andre ungdommer har prosjektet bidratt til å *fremme selvtillit og mestringsfølelse*. Dette viser ungdommene veldig tydelig, noe som også blir bekreftet av ungdommenes foreldre, og av lærere og andre som kjenner mange av ungdommene fra andre arenaer.

Det startet i 2011 med «Inkluderingsdansen». Tilbudet ble etter hvert utvidet og omfatter og andre uttrykksformer. Et sentralt mål var å synliggjøre, utvikle og ivareta kunsthaglig utvikling, styrke identitet og jobbe med bevisstgjøring av den enkeltes ressurser gjennom videreutvikling av eget talent. Det ble engasjert profesjonelle instruktører, kunstnere og assistenter: Billedkunstnere, skuespillere, dramapedagog, kordirigent, musikkpedagog, en hiphopdanser, en koreograf, en samtidsdanser – i tillegg til dansegruppa African Contemporary. Det ble etablert samarbeid med to videregående skoler, et fagsenter i en nabobydel², en omsorgsbolig og Dissimilis. Det ble satt opp ukentlige øvinger med ulike grupper ungdommer både på X-Ray, ved de to videregående skolene og i bydelen. I tillegg har X-Ray siden 2014 arrangert workshops i sine lokaler hvor alle de ulike gruppene har blitt invitert og jobbet sammen. Det har foregått

¹ Prosjektet ble evaluert av NTNU Samfunnsforskning i 2018. Teksten bygger på denne evalueringen. <https://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Er-det-plass-for-meg-Evaluering-av-X-Rays-inkluderingsprosjekt.aspx>

² Dette ble starten på det som etter hvert er blitt kalt Tøyengruppa og dansegruppa for voksne, samt felles rekrutteringsarbeid og omsorgsavdelinger internt i bydelen.

workshops i skoleferier, og disse har blitt avsluttet med framføring for foreldre og venner. Det har vært et utstrakt samarbeid mellom X-Ray og de respektive videregående skolene ved at instruktører og dansere fra X-Ray jobber sammen med pedagoger ved skolene. Deltakelsen i prosjektet er gratis, noe som gjør at ungdommen ikke behøver å tenke på kostnader. Ansatte ved X-Ray bidrar også så langt det lar seg gjøre med å koordinere og bistå ved henting og kjøring av de ungdommene som ikke kan komme seg til X-Ray ved egen hjelp.

I prosjektet arbeides det med ulike kunstaktiviteter som teater, dans, drama, tegning, tekstutvikling og litteratur. Elevene lærer å ta i bruk ulike danseformer, de trener på koordinasjon og lærer hiphop, breakdance og annen moderne dans. I tillegg til danseopplæring bygger ungdommene relasjoner til hverandre gjennom å arbeide sammen. Målet er at ungdommene ved å bruke dans som metode motiveres til å arbeide med balanse, rytme, koordinasjon og samhandling. På et mer overordnet nivå handler dette om medinnflytelse, rettigheter og samfunnsengasjement – om fremtidsmuligheter, om å ta egne valg og om å utvikle egen identitet. Gjennom å delta og opptre på ulike arrangementer, bidrar dette både til å skape stolthet og til anerkjennelse. Og arenaene der ungdommene har deltatt er i seg selv imponerende. De har vært med på Abloom filmfestival, de er intervjuet av Malala for CNN i forbindelse med Nobelprisutdelingen, de har vært på diskotek på Sagene, ungdomsklubben på Stovner og vært en del av markedsføringen av OXLO Extra Large. De har møtt representanter for byrådet i Oslo og gjennom dette møtt anerkjennelse for det de gjør. De har med andre ord vært med på både små og store arrangementer.

X-Ray har gjennom dette prosjektet jobbet sammen med ulike nasjonale og internasjonale nettverk. Representanter fra prosjektet har blant annet deltatt i Ung & Fritid sitt seminar om mobbing i Oslo og Trondheim, Helsedepartementets seminar om forebyggende tiltak for helse og Landsforeningen for Down syndroms nasjonale samling. I tillegg til dette har X-Ray også samarbeidet tett med bydelene. Mange steder har deltakelsen fra «Er det plass for meg?» vært med og legge premisser for debatten etterpå. Det har bidratt til refleksjonsøker i møte med «vanlige» ungdommer. For prosjektet er det viktig å løfte fram aktuelle samfunnstemaer og får ungdommene til å aktivt engasjere seg i ulike samfunnsspørsmål.

Prosjektet har gjennom hele prosjektperioden samarbeidet og hentet inspirasjon fra Kulturcentrum Skåne i Sverige. Dette har blant annet skjedd gjennom internasjonale seminarer og workshops i Malmö og London. Den faglige virksomheten ved Kulturcentrum Skåne har inspirert prosjektet med pedagogiske, organisatoriske og kunstneriske verktøy blant annet gjennom felles workshop ved X-Ray våren 2017. Ifølge de ansatte ved X-Ray har dette samarbeidet bidratt både med inspirasjon, erfaringsutveksling og idéutvikling for arbeidet som utføres i prosjektet.

— Barn & ungdom —

7

UNGDOMSKLUBBEN I BRENNERIVEIEN:

Endelig
åpnet!

Elias Mohammed var sammen med sin bror Navaz Mohammed og deres venn Ali Gulzanfar, da de to sistnevnte ble knivstukt og drept i de mye omtalte rasistdrapene i Universitetsgata sommeren '92. Forrige uke sto Elias gråtkvalt foran minneplaketten som han avduket i forbindelse med åpningen av Aktivitets-senteret i Brenneriveien.

En minnetavle har vært prøvd reist over lengere tid, også i Universitetsgata, men til slutt var det Grünerløkka-Sofienberg som stilte opp. Elias sa at han var meget glad for at den ble plassert nettopp her, i den bydelen som han føler seg så hjemme i.

Utenfor huset sto et hundretalls ungdommer i stillhet med tente lys, sammen med både ordfører Ann-Marit Sæbønes og Barne- og familieminister Grete Berget. Bydelen var representert ved leder av bydelsutvalget Tom Pape.

Den offisielle åpningen fant sted innendørs ved Barne- og familieminister Grete Berget. Hun innledet med at hun kom til senteret med en stor porsjon

skepsis.

Skepsis fordi Aftenposten i sin weekend-utgave hadde en negativ reportasje fra ungdomsklubben som har hatt åpent siden i sommer.

Her skildrer i korte trekk Aftenposten klubben som et møtested for et fåtall ungdommer, hvor etniske konflikter og slåssing blir fremhevet. Aftenposten gjør et poeng av at Barne- og familiedepartementet har bevilget et millionbeløp, samt at bydelen Grünerløkka-Sofienberg hjelper klubben økonomisk i form av driftsmidler, for så å kritisere klubben fra A-Å.

Grete Berget sa i sin åpningstale at hun var glad for at hen-

nes departement har bevilget disse midlene, og at hun nå ved selvsyn kunne se at Aftenpostens artikkel ikke var overens med virkeligheten. - Det er dere som skal forme fremtiden samfunn, og jeg vet at vi ikke vil ha et samfunn hvor det er rasisme, og et slikt senter vil forhåpentligvis være med på å skape samhørighet i denne delen av byen.

Serious ungdom

Senteret er et resultat av at Grünerklubben har vokst ut av skoene sine. Dette er et tilbud til ungdommen for at de ikke skal

ende opp som byvankere, og fordi de skal ha en meningsfylt fritid i sitt nærmiljø. I ungdomsklubben kan ungdommen delta i forskjellige aktiviteter, alt fra teater, dansegrupper, musikk, sykkelverksted, m.m.

At de har ressurser viser f.eks. Adil, som oppnådde en 6. plass i VM- Stor Ramp for profesjonelle, Christian, Norgesmester i Street og gruppen Dancing Youths som har vært flere ganger Norgesmestre i fridans.

Klubben i Brenneriveien bør være en foregangsklubb for rusfrie ungdomstilbud i hele Oslo.

Grünerklubben:
Supert
tilbud for
de yngste

Tross alle iherdige sparetiltak og nedskjæringer innen kommune- og bydelsforvaltning, finnes det heldigvis noen lyspunkter som skiller seg positivt ut i en ellers så ofte og grå hverdag. Ingen andre steder i Norge har barn en mer usikker lekeplass enn hos oss på Grünerløkka. Mellom tutende biler som spyr ut eksos, er ofte gata det eneste tilholdsstedet hvor barna fremdeles kan ferdes etter skoletid.

- Men et hederlig unntak finner vi; Grünerklubben nede i Møllerveien, som daglig har åpent for barn på forskjellige alderstrinn. De yngste, som går i 1. - 6. klasse, kan mandager og torsdager mellom 17 og 20 møtes i trivelige og trygge omgivelser under oppsyn av voksne klubbledere. Her blir de tilbudt mange ulike aktiviteter, alt fra formingstimer og dataundervisning til mer uorganisert lek og tidsfordriv. Blant andre aktiviteter er også hytteurer som gir «asfalt-barnas» en flott

X-RAY & UNGMEDIA PRESENTERER ÅRETS STORE SOMMERPARTY,
MED CRITICAL FRA MADCON SOM KONFERANSIER!
REGGAETON - R'N'B - HIP HOP - DANCEHALL

LØRDAG 13. AUG
FRA 13:00 - 19:00
RADHUSPLASSEN

summer splash '05

ARTISTE: Noelle - Amazeon
Cai - O2Z - Myra Briza
Mia Craig - The Real Tim
Mia feat. Iken Out - Aché
Minorette - Ninja

Stor American BBQ
— Skum kanoner
— Utdeling av klær
— Sjekk summersplash.no for nærmere tidsplass

DJs: DJ Soulhook (turna Reggaeton)
DJ Big Frank - DJ D-Love
DJ And - E - DJ Woo - DJ Bleetz
DJ Chocolate - DJ Mekki

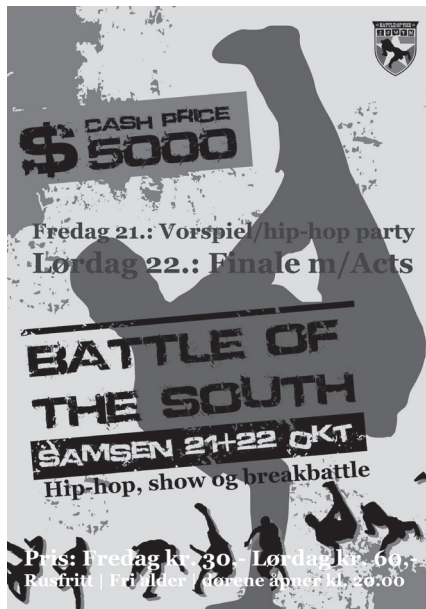
Dancegroups: X-Rays (breakdance)
Dancing Youth (breakdance/hip hop)
Floorrights (breakdance)
Dancers with Attitude (ball)

Fashionshows:
Nhung
Urbanleza
Untamed Release

Happenings:
Streetballet showcase
I regi av Newpage
Capoteira show

Streetdance contest,
3 mot 3.
Påmelding innen 05.08
streetdance.summersplash.no

X-ray, R'n'b, Amazeon, Myra Briza, Mia Craig, The Real Tim, Mia feat. Iken Out, Aché, Minorette, Ninja, DJ Soulhook, DJ Big Frank, DJ D-Love, DJ And, E, DJ Woo, DJ Bleetz, DJ Chocolate, DJ Mekki, Dancegroups, X-Rays, Dancing Youth, Floorrights, Dancers with Attitude, Fashionshows, Nhung, Urbanleza, Untamed Release, Happenings, Streetballet showcase, I regi av Newpage, Capoteira show, Streetdance contest, 3 mot 3, Påmelding innen 05.08, streetdance.summersplash.no

CASH PRICE
\$5000

Freddag 21.: Vorspiel/hip-hop party
Lørdag 22.: Finale m/Acts

BATTLE OF THE SOUTH

SAMSEN 21+22 OKT

Hip-hop, show og breakbattle

Pris: Fredag kr. 30,- Lørdag kr. 60,-
Bakfritt | Fri | Alder / domene åpner kl. 20.00

En dag for hele familien!

ÅPENT DAG

BRENNERVIEN

10. NOV

kl. 13-18:
DJ
korbert
marked
breakdanc
utstillinger
dase-vorlsop
liteseriering
performance
avisninger
& mer!

X-ray, BLA, FABRIKKEN mfl.

Dagstur Til
Norefjell!

VI DEKKER:
BUSS, HEISKORT OG
LÅN AV UTSTYR!

2. mars

ALDER: 14-25 ÅR

Oppmøte på X-Ray 08:00
Maridalsvn 3. (Inngang Brenneriavn)
Avreise 08:50
Tilbake: 19:00

TA MED MAT
OG VARME KLER!

For mer informasjon kontakt:
Pacoq: 20 57 39 66
Gomit: 48 27 13 29

X-RAY ungdomskulturhus

EMPOWERMENT

Empowerment er en grunnleggende idé ved X-Rays virksomhet. Et overordnet mål for all aktivitet på huset er å arbeide med å myndiggjøre, ansvarliggjøre og dermed bidra til å bygge identitet og tilhørighet i samhandling med andre. Begrepet *empowerment* ble lansert i Ottawa-chartret i 1986, og beskriver en prosess som gjør folk i stand til å få økt kontroll over eget liv og forbedre egen helse. I NOU (1998:274) defineres empowerment på følgende måte:

Empowerment er et mål, en metode som passer så vel for den profesjonelle som den ikke-profesjonelle og en pedagogisk, sosial og helsefremmende strategi. (...) Empowerment er å styrke den makt den enkelte eller gruppen måtte være i besittelse av for å endre og påvirke uhensiktsmessige forhold. Målet er at personene mer effektivt kan styre sine liv mot egne mål og behov. Det er en direkte forbindelse mellom empowerment og frigjøring.

X-Ray er videre et ungdomskulturhus med fokus på reell ungdomsstyring og reell brukermedvirkning. I den daglige aktiviteten vektlegges det at ungdommene som bruker huset skal lære om selvstyring, inkludering og demokratiske prosesser. Dette kommer til uttrykk blant annet gjennom husmøter hvor kun ungdom under 25 år har stemmerett og hvor man har demokratiske prosesser knyttet til opptak av nye medlemmer og fordeling av rom, instrumenter og goder ved huset. Ungdommene på huset samles også til et årlig seminar, hvor årets virksomhet gjennomgås og diskuteres. I husets ånd har også empowerment og medvirkning vært viktig i arbeidet med «Er det plass for meg?».

Et viktig premiss for empowerment er samhandling med andre - både møter med enkeltmennesker og grupper og institusjoner. Ved X-Ray foregår det et utbredt samarbeider mellom ulike ungdomsgrupper, mellom ungdom og voksne og mellom X-Ray og andre institusjoner. I følge årsrapportene for X-Ray er lista over samarbeidspartnere lang. Mange organisasjoner og offentlige instanser er allerede nevnt, men på lista finner vi også Nav, barnevernet, SALTO, ungdomsskoler og videregående skoler, ungdomsklubber i andre bydeler, Dragen Juniorklubb, Gateteamet, Sinsen Kulturhus, Skeiv verden, Skeiv ungdom, Røde kors, Utekontakten, Helsestasjon for LHBT, Diakonhjemmet – og mange mange flere. Danmark Gentoft, Politikere fra Italia Demokrati prosjekt, Flex FX, Ms Van Romuy og Ms Baroso i forbindelse med Nobelprisutdelingen. Det samarbeides tett mellom ledelsen i X-Ray, de ulike kompetanseområdene som er inne i forhold til kunst/musikkformer og andre arrangører når de større arrangementene står for døra som konserter, battles, og ferietilbud. Når vi spør hva som karakteriserer dette utstrakte samarbeidet legges det vekt på at X-Ray etter hvert er en

kjent organisasjon både i Oslo by generelt og i nærmiljøet spesielt og derfor en organisasjon som mange gjerne vil samarbeide med, men samtidig at skal man være med på noe er det fordi man har noe å bidra med i form av kompetanse:

Vi er kjente, de ser at når de kontakter oss så leverer vi. Vi arbeider seriøst. Det er ordentlig samarbeid, ikke på liksom, skal vi være med på noe skal det gjøres på en ordentlig måte.

X-Ray samarbeider derfor både med nærskoler og med barnevern om enkeltsaker, for eksempel knyttet til konflikt mellom ulike ungdomsgrupper eller enkelte vanskeligstilte barn. I slike saker kan X-Ray bidra på en konstruktiv måte fordi de har inngående kjennskap til det lokale ungdomsmiljøet. Mens denne type samarbeid med skoler og barnevern er formalisert etter gjeldene normer, gjelder ikke tilsvarende formalitetskrav for det øvrige samarbeidet med ulike organisasjoner og institusjoner. Når vi spør hva som kjennetegner dette samarbeidet er svaret:

Det er veldig uformelt. Det er best slik. Da står vi begge fritt. Vi skriver ikke noe kontrakt eller noe, men vi samarbeider om arrangement i bydelen. Organisasjoner tar ofte kontakt med oss og vi hjelper til så godt vi kan. De kan låne utstyr eller personer, og vi låner ut og vi leier ut gratis, skriver bare en kontrakt om forsikring av dyre instrumenter etc.

Denne typen samarbeid handler også om gjensidighet. Mens X-Ray for eksempel kan «låne» vakter av en frivillig organisasjon kan de til gjengjeld donere deler av inntekten til denne organisasjonen. Slik skapes en gjensidig tilhørighet. X-Ray er involvert i mange arrangementer for barn og ungdom som nattbasket, super søndag, egne jentedager, European Youth Summit (internasjonalt dialogseminar), Sommersplash (Oslos største ungdomsfestival) m.m. Når det snakkes om det gode samarbeidet X-Ray har med bydelen vektlegges det at «det er viktig at slike folk tør å være visjonære», at man ikke bare ser problemer og utfordringer, men tør å tenke litt stort innimellom. Noe av samarbeidet med bydelen går ut på å bidra til å tilby aktiviteter for utsatte barn og unge.

Det utvises en stor grad av fleksibilitet og smidighet både i forhold til effektiv utnytting av lokaler og utvidede åpningstider. Lokalene ved X-Ray brukes for eksempel til dansetimer av skoler i bydelen, i tillegg til alle de andre aktivitetene. I følge årsrapporten for 2012 er hele 1000 ungdommer innom X-Ray hver uke. Med en så stor gjennomstrømning og fleksibel bruk av lokaler understrekes det både av de ansatte og av ungdommene selv at man må overholde reglene på huset, blant annet ved å holde det ryddig, rusfritt, og rolig under leksehjelp! Disiplin og tålmodighet, ansvar, toleranse og aksept for at vi er forskjellige, respekt for andres tanker og respekt for andres tid, er faktorer som understrekes i fokusgruppeintervjuet, og det gjennomføres en fleksibel bruk av lokalet.

X-RAY ÅPNET EN VELDIG STOR DØR

Grunnleggende for alt som foregår på X-Ray er inkluderingstanken. Dette ligger i bunnen for alt som gjøres. Det handler om å gå foran med et godt eksempel. Eller som en av lederne uttrykte det:

Vi produserer gode ledere – ledere som fungerer som gode forbilder. Vi er relasjonsbyggere – og god relasjonsbygging fungerer forebyggende. Når man klarer det går det etterhvert av seg selv.

Ungdommen er fri til å bestemme hvem de skal være. Som en sa: *Her er jeg meg*. Det å ha et sted å gå til, å ha en hobby, et talent, samt det å bli sett fremheves som viktige faktorer. Det foregår en kollektiv tenkning og samarbeid mellom ungdom som lærer sammen. Ungdommene vi snakker med legger vekt på at man blir godt tatt imot og at *det er veldig ekte her*. Flere forteller også at de har fått hjelp til å fokusere på «de riktige tingene» og til «å ta det gode med inn». X-Ray bidratt til å gi ungdommer «en ny sjanse», slik en ungdom sa det:

Ikke sant hvis du står ved elva og noen sier, vil du bli med å kjøre livet ditt rett utenfor eller vil du komme på X-Ray og bli noe, så ikke sant, det sier seg selv ...

Mange av de som har vært aktive på X-Ray har opplevd ulike former for utenforskap før de kom til X-Ray. Dette er noe tidligere bruker av huset snakker mye om. For noen har det handlet om ulike former for mobbing. For andre har det i første rekke om at de ikke syntes de passet inn i de tradisjonelle ungdomsmiljøene.

Der vi kom fra i Groruddalen var det bare fotball. Dans var for flaut, men X-Ray ga noe mer. Det var ikke bare dans. Det var DJ-kurs, breaking, Bollywood. Du får energi av å være her... Her kan du finne seg selv. Her blir du akseptert. Her tar folk vare på hverandre. X-Ray har overlevd fordi de har fått lov til å være frie fugler.

Mange av de som er brukere på X-Ray hatt problemer. Her blir de akseptert uansett bakgrunn. Jeg har aldri opplevd noe lignende. Vi har vært med på store produksjoner, som reklamefilmen for Toyota. Vi glemmer ikke X-Ray følelsen. Det var en «attitude» her – kjærlighet. Jeg husker ennå de første koreografiene. X-Ray åpnet en veldig stor dør. Vi blir

pusha. På den første auditionen ble vi pusha skikkelig. Vi måtte begynne å trene for å komme i form og for å henge med. X-Ray har vært et springbrett.

På X-Ray må du være aktiv. Dette er ikke stedet du bare kan henge. Huset gir mange muligheter, men stiller også krav. For å bli tatt opp som medlem må du møte i husstyret. En av dem som spilte i band og trengte øvingslokaler, ble tipset av en ungdomsskolelærer om at de burde ta kontakt med X-Ray.

Vi kom på det beryktede husstyremøtet. Det var hyggelige folk, sterke personligheter. De var åpne. Vi ble tatt opp og fikk øvingslokaler. Det ble den første muligheten til å bli kjent med hverandre. Vi hadde vår første konsert i regi av X-Ray. Vi fikk hjelp til å lage plakater. Vi var 16-17 år gamle. Det som var greia var at vi måtte ta initiativet selv. Men vi fikk masse hjelp. Dette var noe annet enn de vanlige fritidsklubbene. De henvendte seg til ungdommer som vil noe. Får å bli med måtte man søke, og bli tatt opp.

Det er mange som forteller om lignende opplevelser. X-Ray stiller krav om aktivitet, men tilbyr til gjengjeld et fellesskap som støtter, hjelper og heier deg fram. Ofte er det tilfeldigheter som gjør at ungdommer oppdager X-Ray. I dette tilfellet var det en ungdomsskolelærer. Som regel er det andre ungdommer som tipser om at X-Ray fins. Noen oppdager ungdommer som er interessert i det samme som deg. Du blir med i en gruppe og oppdager både ny ungdommer og nye sider ved deg selv. Det handler om en egen «X-Ray spirit».

Til bursdagsbarnet

Et fantastisk og utradisjonelt
ungdomstilbud som fortjener livets rett i

100 år til (og mer ...)

- Riverside

Oslo

NTNU

Samfunnsforskning